

Erdoganyň oýunçylygy

Category: Kitapcy, Nukdaýnazar, Publisistika

написано kitapcy | 23 январа, 2025

Erdoganyň oýunçylygy ERDOGANÝŇ OÝUNÇYLYGY

Günbatary tankytlamaly bolsa hezil edýäris.

Günbatara dodak çöwürýäris.

Günbataryň bize duşmançylyk besleýändigini aýdýarys.

Emma, muňa garamazdan:

“Günbatar bizi öwsün”, “Günbatar bize baýrak bersin” diýip, gözümüzizi dikip garaşýarys!

Tramp «Fox News» teleýaýlymynda şeýle diýdi:

“ – Erdogan dünýä derejesindäki ussat sadranç oýunçysy!”

Häkimiýete ýakyn habar beriş serişdeleri Trampyň bu sözünüň üstünde «toý toýladylar», habary süýjedip-süýjedip dillerinden hiç düşüresleri gelmedi.

Bäý-bää, Trampyň öwgüsine şeýlekin suwsaýşymyzy!

Ýeri... Erdogan ussat sadranç (küşt) oýunçysymy?

Sadranç anyk netijä gidip, «şany» mat edýän – ýagny ýeňýän oýun. Munuň manysy şeýle: Ussatlarça urgular urup, «garşydaş şanyň» howp astynda bolmadyk bir burça yza tesmeginiň önüne bent bolmak, ony başga urgulary urmaz ýaly ýagdaýa getirmek. Bu bolsa diňe garşydaşyň beýleki daşlaryny alyp, ony güýçsüz goýmak arkaly mümkin...

Erdogan dünýäde haýsy «şany» mat etdi?

Erdogan dünýäde haýsy “şany” gymyldap bilmez hala getirdi?

Erdoganyň daşary syýasatyny üstünlikli hasap edip bolarmy?

Bilşimiz ýaly, Günbatar hemişe diýen ýaly pöwhe sözli öwgüleri öňe tutup, basybalyjylykly syýasat ýöredip geldi. Ýogsam bolmasa, bize lazym bolan maksatlaýyn satira aslynda! Günbataram gowy bilýär: biz Gündogar jemgyýeti – tankyt edene duşmançylyk besläp, öwgi ýagdyrana «boýnumyzy» uzadýarys.

Tramp tilki deý mekir.

Netijede: Erdogany ussat sadranç oýunçysydyr öýdemok. Emma... Eýse soňky birküç ýyllykda oýnuň abyny-tabyny ele almaga başladymy? Kimdir bir oýunçy şujagaz gysga möhletde «dünýä derejesindäki sadranç oýunçysy» bolup bilermikä?

Erdogan aslynda nämäniň oýunçysy bolup biler?

■ KISSINJERIŇ GARAÝŞY

Mümkinçilik tapdygymdan gazetiň özüme beren paýynda Hytaýyň kyrk ýylda nädip dünýä läheňi bolandygy barada ýazgylar bilen çykyş edýärim.

Trapmyň Erdogan baradaky ýerliksiz öwgüsi dünýäde giňden tanalýan syýasatçy Genri Kissinjeri ýadyma saldy...

«Gizlinlikde saýlananlar» (“Saklı Seçilmişler”) we «Gara gapyrjak» (“Kara Kutu”) kitaplarymda zol-zol agzalan, geçen asyryň başynda Hytaýy ýalmap-ýuwutmagy meýilleşdiren Rokfelleriň ýetişdiren «uçurymy» Kissinjeriň ýazan «Hytaý» kitabyny tankydy nukdaýnazar bilen okadym. Emma... Kissinjeriň segsen sekiz ýaşynda ýazyp, 2011-nji ýylda çap etdiren kitabyny elimden düşürmedim...

Gündogar-Günbataryň sintezini Hytaýyň geçen taryhy ýolunyň içinde obýektiv nukdaýnazar bilen ýazylyan kitap.

Kissinjer propoganda ýöredýän syýasatçy däl, hamala häzirem Garward uniwersitetinde okadýan obýektiv synçy we hakykatlar bilen ýüzleşip bilýän derňewçi garşyda dikilen ýalydy. İçimden «Mbähh, Kissinjer bolmagam aňsat däl-ow!» diýenimi duýman galdym.

Gozgaýan meselämize degişli onuň beren kesgitlemelerinden mysal getirip geçeliň:

«Hytaýlylar Günbataryň strategiýasyndan we diplomatiýasyndan düýpgöter tapawutly strategik doktrinany ýöredip geldiler. Taryhyň çarkandakly ýollary hytaýly liderlere her meseläniň bir çözgüdiniň bolmaýandygyny we belli-belli wakalaryň üstünden absolýut üstünlige ýetmegiň bütindünýä sazlaşygyny çepbe çöwürüp taşlap biljekdigini öwredipdi...»

«Hytaýly döwlet ýolbaşçylary «ýa hemmesi, ýa hiç biri» diýip,

bir düşünişmezligiň netijesini juda seýrek ýagdaýda howp astyna aldylar. Bir ýyldan gowrak dowam edýän inçelik bilen hasaplanan manyowrlar olaryň terzlerine has laýykdy.»

«Günbatar tradisiýasy gahrymançylyk ukyplaryny öňe çykaryp, anyk netijä alyp barýan çaknyşyklary mazamlaýan bolsa, hytaý idealynda proporsional artykmaçlyk gazanmak üçin mazaly oýlanyp-ölçerilen, yzygiderli we sabyr-takatly ýol saýlanyp alnan...»

Kissinjer bu ýagdaýy hytaýlylaryň paýhas oýny bolan go (wei gi) oýnuny mysal getirmek arkaly düşündirýär...

Özem bu oýun Günbatarda «korollyk oýnuna» öwürülen, rysarlaryň ýigidiň ýedi gaýratyndan saýylan sadranç oýnundan tapawutludyr...

■ ERDOGAN HAÝSYSY?

Sadranç sözi Trampyň dilinden känbir düşýän söz däl, köp çykyşynda sadranç oýny barada aýdýar! Oýna düşünýärmidüşünenokmy, bilemok welin, küşt tagtasynyň öňünde zol-zol çagalar bilen surata düşýär...

Kissinjer oýnuň tilsimlerini gowy bilýän bolmaly:

«Sadranja «anyk netijä alyp barýan tutluşyk» diýmeli bolsa, go oýny üçin «süýrenjeňli hereket» diýip bileris. Küştçi absolýyt ýeňişe ymtylýar. Go oýunçysy bolsa utgaşykly artykmaçlyk gazanmagyň ugrundadyr...»

«Ussat küştçi birtopar «ýekme-ýek» garpyşyklar bilen garşydaşynyň çöplerini hatardan çykarmaga synanyşýan bolsa, ezber go oýunçysy garşydaş çöpleriň strategik güýjüni tapgyrlaýyn azaldýar...»

«Sadranç ünsüňi diňe bir zada gönükdirmegi öwredýär, go oýny strategik ýazylganlyga äkidýär...»

Kissinjer Hytaýyň dünýä režimine bolan çemeleşmesini go oýnuna meňzedýär. Hytaýyň häsiýetleýin tapawutlylygyny uruş

sungatynyň iki ussady günbatarly Karl fon Klauzewis bilen hytaýly Sun-Szyny deňeşdirme arkaly açyp görkezýär.

Sun-Szynyň pikirine, üstünlik diňe ýaragly güýçleriň gazanan ýeňşinden ybarat däl: *«Gutarnykly üstünlik ähli çaknyşyklarda üstün çykmakda däl-de, duşmany söweşmezden gymyldamaz ýaly güne salmakdadyr. Urşuň iň ýokary görnüşü gönüden-göni duşmanyň strategiýasyna hüjüm etmektir...»*

Ýeri, siziň pikiriňiz nähili?

Erdogan ussat sadranç oýunçysy?

Erdogan ussat go oýunçysy?

Ýa bolmasa, şansa bil baglaýan kart oýunçysy?

Soner ÝALÇYN.

«SÖZCÜ» gazeti, 19.08.2020 ý.

Terjime eden: Guwanç MÄMİLİYEW. Publisistika